

DOI: 10.32347/2076-815x.2021.77.276-286

УДК 728-027.12(510/513)

к.арх., доцент Кузьменко Т.Ю.,

tancho286@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1749-1128,

к.т.н., доцент Дмитренко А.Ю.,

metr5555@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4757-5218,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ТРАДИЦІЙНІ ТИПИ ЖИТЛА КИТАЮ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ

Розглянуто еволюцію і різноманітність традиційного китайського житла, що обумовлена багатонаціональним складом населення та природними умовами різних частин країни. Великий вплив на формування житла мав також і характерний для Китаю синкретизм, конфуціанство сформувало форми структури сім'ї та норми поведінки, а даоські принципи й буддійські правила - спілкування зі світом. Найбільш поширеним типом житла є сихеюань, що базується на китайській традиції та філософії. Цей термін є ключовим для створення будь-якого ансамблю незалежно від ієрархії та розташування поселення.

Ключові слова: сихеюань; обцинні будинки; ґрунтове житло - яодун; баштовий комплекс; бамбуковий будинок на палях; U-подібне житло; кланові будинки тулоу; хутуни.

Постановка проблеми. Сьогодні, коли процеси глобалізації нівелюють почасти національні відмінності та особливості в житловій забудові різних регіонів та частин світу, особливо важливим є дослідження етнічних особливостей традиційних типів житла, які ще збереглися в різних частинах світу та окремих регіонах. Особливо показовим в цьому є традиційне житло Китаю, різноманітність якого важко порівняти з іншими країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий вклад в дослідження різних аспектів архітектури Китаю внесли Лучкова В.І.[8], Садовські Л.[13], містобудівні проблеми досліджували Хань Линь Фей [15], Zhang Jinggan [19], ландшафтну архітектуру та мистецтво парків – Лю Дапін, Чжан Ю., Чен. Ч.[9]. З останніх публікацій виділяються роботи Лі Шуань та Ю.Івашко [5,6,7], присвячені модерну, його трансформаціям та взаємовпливу з європейськими країнами, Чан Пен [10,18] – павільонам, їх ролі в парковому мистецтві та основним засадам стилю «шинуазрі», історію архітектури Китаю Фу Си Лет [14] та ін.

Метою статті є дослідження типів житла різних природно-кліматичних зон Китаю, визначення витоків їх різноманітності, та важливості збереження

характерних рис національної самобутності та ідентичності в архітектурі житла.

Актуальність теми. Протиріччя між охороною історичного містобудівного й архітектурного середовища та швидкими трансформаційними процесами, необхідність захисту історичної житлової забудови при зростаючій урбанізації, частого понівечення історичного тла при будівництві нових масивів та значних громадських комплексів посилюють актуальність дослідження.

Методи дослідження. При написанні статті, підборі матеріалів, використанні комплексний підхід, бібліографічний метод, аналіз літературних джерел, графоаналітичний метод. Емпіричною базою дослідження стали графічні і текстові матеріали, які висвітлюють історичний досвід формування типології китайського традиційного житла.

Результати дослідження. Традиційне житло Китаю, як і будь-якої країни залежить від ландшафту, клімату, локальних історико-культурних та етнічних особливостей. Країна має дуже велику різноманітність ландшафтно-кліматичних територій, багату історичну спадщину, величезну кількість народностей, які у взаємозв'язку між собою сформували настільки ж багату історичну типологію житлових будинків. Проте в Китаї є свої особливі відмінності, що мали вирішальну роль у формуванні типології житла. Це перш за все непорушні форми структури сім'ї та норми поведінки, що базуються на багатовікових догматах конфуціанства, розвинутих даоськими принципами взаємодії зі світом та буддійським світовідчуттям. Традиційно в китайському суспільстві існувало три типи сім'ї: елементарна, середня та велика [8]. Два покоління: батьки та діти склали елементарну сім'ю, в середній мешкало три покоління з однією шлюбною парою, яка мешкала в середній частині будинку. Велика сім'я досягала п'яти поколінь загальною чисельністю 250-500 чоловік. Найбільшого поширення набули елементарні та середні сім'ї. Як основа конфуціанського ідеалу добробуту в давнину склалася розширена сім'я, що існувала як громада чи клан, управління та все майно в якій належало найстарішому чоловікові. Ці сім'ї часто створювали специфічні будинки-поселення, в яких частину функцій усупільнено: навчання дітей, відпочинок у саду, утримання худоби, вбиральні та лазні, рідше – кухні та комори.

Протягом тисячоліть сформувались більше двадцяти типів житлових будинків. Найбільш поширеною є садиба, що складається з двору та приміщень навколо нього або з декількох дворів, які нанизані один на одного. В багатих водоймами чи гірських районах сформувались свої типи житла. Не всі типи житлової забудови виявили вплив на формування поселень. Перш за все – це садиби з внутрішнім двором: сихеюань; ґрунтові будинки на лесових

відкладеннях, баштові комплекси в передмістях Гуанчжоу та в передгір'ях Тибету, житлові будинки громад народу хакка та інші, що створили неповторні архітектурно-композиційні вирішення поселень.

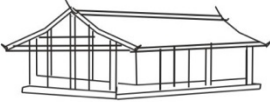

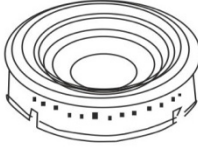
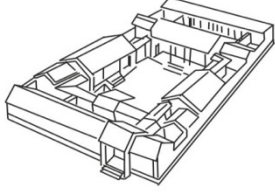
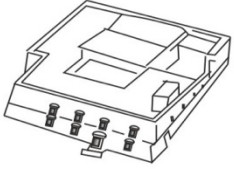
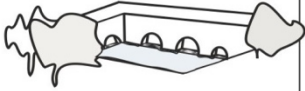
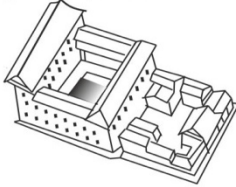
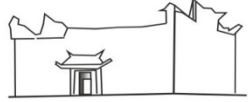
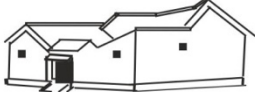

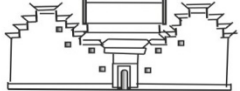
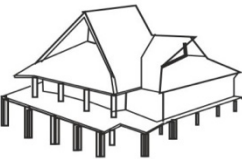
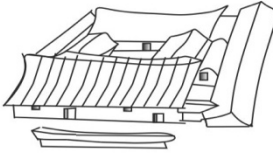

Каркасний будинок пр. Юнь-нань 	Тибетський замок, захід пр. Сичуань 	Круглий клановий будинок туолоу, пр. Фуцзянь 	Пекінський сихеюань
Тибетський замок 	Грунтове житло, пр. Шеньсі 	Квадратний клановий будинок туолоу, пр. Фуцзянь 	Будинок кланової купецької садиби пр. Аньхой (тип А)
Житло з внутрішнім двором провінції Юнь-нань 	U-подібне житло кецзя, пр. Гуадун 	Житло рибалок, о. Хайнань 	Будинок кланової купецької садиби пр. Аньхой (тип Б)
Бамбуковий будинок на палях народностей мяо, ва, хани та ін. 	Житло «4 золоті точки» пр. Гуадун 	Будинок на палях, пр. Фуцзянь 	Баштовий будинок пр. Гуадун

Рис. 1. Основні типи традиційних житлових будинків Китаю (розроблено з використанням матеріалів [8])

Особливості архітектури Китаю зробили поняття сихеюань ключовим у створенні будь-якого ансамблю в поселенні. Схема цього будинку дійсно стала основою як подальшого розвитку інших типів як жила, так і храмових комплексів, монастирів, адміністративних комплексів, імператорських палаців, а також сільських і міських поселень. Так, концепція китайського ідеального міста є не чим іншим, як матрицею, що складається з житлових масивів, сформованих сихеюанем. Відповідно, всі будівлі підпорядковуються правилам сихеюаню (си - чотири сторони світу, хе – оточення, юань – сад, у даному

випадку, сад із двором). Його суть полягає в тому, що будь-який комплекс створюється навколо двору, якщо їх декілька, то головного двору. Вся забудова суворо симетрична вздовж поздовжньої осі. Такий комплекс максимально відкритий всередину, у двір та відгороджений від зовнішнього оточення глухими стінами павільйонів і галерей. Загалом, сихеюань (китайський чотирикутник) – це північний традиційний китайський будинок-садиба в Пекіні та Манчжурії. Найбільш простий сихеюань складається з одного двору, створеного чотирма будівлями із симетрично розміщеними приміщеннями по вісі північ-південь. Вхід до такого двору розміщується по середині, або у східній частині з південного боку. Південно-східний кут вважається кутом «вітру», тому найбільш сприятливий також і для провітрювання. Звичайно в такому будинку три двори, з яких головним є середній, а другорядні: південний – вхідний та північний – сімейний. Середній двір поєднує між собою головні приміщення галереями.

Сихеюані в Пекіні блокувалися один з одним, утворюючи систему невеликих внутрішньо-квартальних вулиць-хутунів. До житлових будинків, що загалом мали прямокутну конфігурацію, з часом додавалися різні прибудови та створені ними дворики. Відповідно, вулиці-хутуни трансформувалися, набуваючи різної довжини та конфігурації. Так, найбільший хутун Пекіну мав 20 км у довжину, а найбільш короткий лише 20 м, а найбільш криволінійна вулиця, перш ніж вийти на магістраль, двадцять разів змінює свій напрям.

Особливістю південного сходу Китаю є теплий клімат та значна кількість водойм: нижня течія і дельта р. Янцзи, велика кількість річок, озер, ставків, а також Великий китайський канал; ці чинники призвели до змін у орієнтації традиційних житлових будинків: вже не було потреби у значному освітленні головного павільйону, тому з'явилась можливість орієнтувати комплекс відповідно із конкретною містобудівною ситуацією. Доволі багато такого житла збереглось у провінції Аньхой, їх називають садибами купців. Головна відмінність цих садиб в організації додаткових садових територій, що оточують традиційні корпуси та приймають довільні криволінійні форми. В той же час, внутрішній двір значно зменшується за розмірами, і перетворюється в один замість трьох, характерних для традиційних садиб. Ці садиби мають багате декорування не тільки у внутрішній, але і в зовнішній (вхідній) частині будинку, що виходить на вулицю.

У провінції Чжецзян сформувався інший тип будинку для великої сім'ї. У нього вільна орієнтація за сторонами світу і дуже маленьке внутрішнє подвір'я, практично у ньому зникає сад, перетворившись у «сад на підносі». Жорстка конфігурація зовнішніх стін трансформує його майже у замок, а функцію

відпочинку на воді набули спільні для всього поселення озера та ставки в середині кварталу. Розбудова таких будинків відбувалась разом із розширенням сім'ї, вони прибудовувались блоками в 1-3 поверхи, що склалися з двору та оточуючих його будівель.

У південних районах Китаю набули поширення будинки з яскраво червоної цегли, вони також мають внутрішній двір, а характерною особливістю є специфічно вигнуті дахи та скульптурні композиції на фасадах. Вони мають композиційну та структурну цілісність, осьову симетрію, внутрішні двори і часто декілька рівнів. Переважно кожний тип житла в Китаї має свою історичну назву, яка зазвичай має символічне значення, що обумовлено ієрогліфічним мисленням. Так, в Цяошані існує декілька типів житла за об'ємно-планувальною структурою, які набули назв «чотири золотих точки», «чотири коні тягнуть воза», «тигр, що спускається з гір» та ін. Тип «чотири золотих точки» відрізняються від традиційного тим, що головний вхід знаходиться в центрі з південного боку, а перед ним розміщується стіна-ширма від злих духів, а також наявністю великих динамічних вигинів дахів, скульптурних елементів та яскравих стін (рис. 1). Найбільш поширеним в цій місцевості виявився тип будинку «тигр, що спускається з гір». В ньому відсутній передній павільйон, а стіна, що його заміняє є трохи нижчою східного й західного павільйонів, в той же час головний північний павільйон є найвищим. Таке поступове зменшення висоти з півночі на південь обумовило його образну символічну назву, що узгоджується також з класичною схемою фен-шую. Замість головного входу посередині, в таких будинках є два бокових, що називаються «воротами тигра й дракона»[8].

В цілому в різних регіонах Китаю виникали різноманітні модифікації традиційного типу будинку сихеюань, що безумовно обумовлено особливостями історичних, природно-кліматичних, економічних та соціальних умов.

На півночі провінції Шенсі, багатих лесовими відкладеннями, з давнини будуються будинки з ґрунту (ґрунтове житло), які часто споруджувались в складках лесових плато. Можна виділити три типи таких житлових садиб – яодун: печерні, окремо розміщені та змішаного типу, які розташовувались як на схилах гір, так і на рівній місцевості. Іноді в ґрунтових садибах бувають великі внутрішні двори, їх планування тоді нагадує традиційний будинок. Основною відмінністю такого житла є аркові вікна та внутрішні склепіння приміщень північної частини садиби, що входять у глибину схилу. В таких будинках влаштовують водовідведення за межі стін у вигляді скульптурної пластики, наприклад риб. Найбільш незвичайний вигляд мають садиби, які врізаються в ґрунт не на схилі, а згори вниз. Такі будинки не зразу можна побачити.

Кількість кімнат у них може бути до 15, а дуже великий внутрішній двір, часто до 400-500 м² дозволяє забезпечити денним світлом значне число кімнат. В поселенні Шіліпун на півночі Шеньсі збереглося декілька сотень ґрунтових будинків. Входи в ці садиби влаштовані за допомогою пандусів або сходами до рівня землі, та мають свої вхідні двері, як і в інших садибах. Іноді в просторі двору розміщують невеликі тераси для городів чи садків.

Поява специфічних общинних будинків-поселень народності хакка на території Китаю відносять до раннього середньовіччя. Вони будувались за клановим принципом, де кожна велика сім'я будувала великий спільний дім, що забезпечував можливість зручного проживання та захисту. Народ хакка створив такі типи будинків: тулоу – багатопверхові замкнені комплекси зі спільним внутрішнім двором круглої та прямокутної форми, а також U-подібні поселення кецзя, - одноповерхові комплекси своєрідної конфігурації зі специфічною системою господарювання.

В провінції Цинхай, у важкодоступних гірських районах розміщені найбільш старовинні поселення тулоу, які побудовані за принципом укріпленого будинку-фортеці. Всі общинні комплекси круглої чи квадратної форми відповідали вимогам фен-шуй та 5-частковій чи 9-частковій композиції з центром у дворі, або зі здвижкою у північну частину будинку по головній осі. При будівництві цих будинків суворо дотримувались принципу осьової симетрії та орієнтації головних приміщень за сторонами горизонту. Південна сторона отримувала додаткове оформлення у вигляді прибудови, або виїмки для підкреслення головного в'їзду в замок-поселення.

U-подібні поселення кецзя розміщені на крайньому півдні Китаю, а їх функціонально-планувальна структура формувалась також за клановим принципом. Вони знаходяться як у поселенні, так і автономно, серед сільськогосподарських угідь. Кецзя - це комплекс одноповерхових, поєднаних між собою приміщень, частіше всього на рельєфі, який має U-подібний вигин в північній або віддаленій від головного входу частині будинку та прямий фронт приміщень в головній південній частині, де розміщуються основні входи. Композиція кецзя відповідає принципам поєднання Інь-Янь, круга і квадрату. Центральна частина являє собою традиційний прямокутний двір, обмежений чотирма павільйонами, головний з яких виділяється більшими розмірами. Кількість дворів може нарощуватися як по горизонталі, так і по вертикалі. Таким же чином може нарощуватися і U-подібний вигин в північній частині, в якій може розміщуватись садово-городня зона. Часто перед головною вхідною зоною з півдня розміщується напівкругла водойма, що також узгоджується з принципом фен-шую (рис. 1).

В XVII- XVIII ст. в районах, що раніше були колоніями іноземних купців стали з'являтися палацово-баштові комплекси типу дялоу, в яких стилістично поєдналися елементи східної та західної архітектури. Більше всього їх знаходиться в провінції Гуадун, на сьогодні збереглися 1400 комплексів. Три- та п'ятиповерхові баштові комплекси мають своєрідні купольні або терасні завершення та багато декорований верхній ярус, в якому переважають балюстради та волюти європейського зразка. Головна особливість - точкове розміщення в просторі поселення. В цілому вони мають схожість із західними палацами чи садибами, але в них відсутні двір, огороження, парадний підхід, допоміжні приміщення тощо. Натомість всі функції розміщені під одним дахом з вертикальним зонуванням за поверхами. Це характерно для європейської культури, але не було поширеним у китайській. Таким чином, одиночні баштові будинки стоять серед заливних луків чи озер, привносячи у навколишній ландшафт певну своєрідність і неповторність.

В гірських районах Тибету проживають національні меншини, що протягом століть створили низку особливих поселень. Їх відмінними ознаками є масивні зовнішні кам'яні стіни з нахилом назад, в три-чотири поверхи, віконця-бійниці та невеликий внутрішній двір. Поряд з основними будинками малоповерхової забудови, трапляються «багатоповерхівки» - оглядові башти, які стоять окремо і досягають висоти 20-30 м.

З давніх часів у Китаї знаходиться багато рибальських поселень, особливо на великих річках, озерах та морських узбережжях. Морське поселення зазвичай розміщується на відстані 300-350 м від берега та являє собою прямокутні дерев'яні каркаси з правильними чарунками, що покладені на воду. Каркаси поєднані між собою та створюють вулиці протяжністю 500-600 м. На водній поверхні знаходиться декілька кафе та ресторанчиків, які виконують функції громадських центрів. Вся інша інфраструктура розміщується на березі в ближньому поселенні. Кожна садиба має свою постійну ділянку моря і складається з житлової, допоміжної та робочої зони. Вони розміщуються на каркасній конструкції із паралельних брусів, з'єднаних між собою дошками. Каркас лежить на воді та утримується якорями. Ділянка на сім'ю є каркасом з брусів та дощок з чарунками 2×2 м із загальним числом чарунок 16-36. Між каркасами є місця для стоянки човнів. На каркасі міститься павільйон-житловий будинок, окремо санвузол та комора, всі приміщення мають відмощення по периметру для обходу. Інші чарунки ділянки є ваннами, що відмежовані від моря спеціальними сітками.

Не дивлячись на принципові відмінності від інших видів традиційного наземного та підземного житла, водні садиби рибалок зберегли два базових

принципи китайського житлового будинку: загальну орієнтацію та стратифікацію функціональних зон.

Висновки. В цілому типологія житлової забудови виявила багатий та різноманітний набір форм та прийомів формоутворення, що обумовлено природно-кліматичними, історичними, економічними та соціальними чинниками. Незалежно від різноманітності типів будинків, їм притаманна спільна композиційно-просторова та архітектурно-планувальна схеми побудови. Виняток становить лише житло рибалок та деякою мірою общинні будинки тулоу і садиби-замки дяолоу, проте в останніх ця схема не зникає, а трансформується у вертикаль. Китайське традиційне житло, як і житло в інших країнах пройшло довгий шлях розвитку, сформувавши на цьому шляху велику різноманітність типів будинків. Частина типів житлових будинків набули поширення тільки в Китаї, що обумовлено складним багат шаровим світосприйняттям його народу. Відповідно з цим склалися загальні принципи формування архітектурного середовища всіх основних елементів та рівнів забудови: будинку, палацу, храму, мавзолею та всього поселення, а також особливому, більш відмінному взаємопроникненню та поєднанню житла та саду. На відміну від садиб інших країн, сад знаходяться у внутрішньому дворі будинку, а садиба має більш закритий характер.

Література

1. Артемьева А.А. Модерн в архитектуре дальневосточных городов: автореф. ...канд. искусств.: 18.00.01. Хабаровск, 2007. 28 с.
2. Gu Chaolin, Yuan Xiaohui and Guo Jing. China's master planning system in transition: case study of Beijing, 46th ISOCARP Congress, 2010. 25 p. http://www.isocarp.net/Data/case_studies/1657.pdf
3. Dyomin M., Chernyshev D., Dmytrenko A., Kuzmenko T., Chang P. A breakthrough in landscape design: from traditional garden of ancient despots to the avant-garde "garden of Cubism". *Landscape Architecture and Art*. 2020. Vol. 16, No.16. P. 70 – 79. – DOI: 10.22616/j.landarchart.2020.
4. Ивашко Ю., Шуань Ли. Модерн Западной Европы, Украины и Китая: пути трансформации и имплементации : монография. Киев : Феникс, 2015. 152 с.
5. Ким А.А. Западноевропейские влияния в архитектуре жилых зданий Китая конца XIX – первой половины XX в. (на примере провинции Гуадун): автореф...канд. архит.: 05.23.20. Хабаровск, 2020. 31 с.
6. Ли Шуань. Специфические особенности архитектуры Китая (начало XX в.). *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. КНУБА, 2014. Вип. 37. С. 132–139.
7. Ли Шуань. Влияние Японии на застройку городов Китая в первой половине XX века. *Містобудування та територіальне планування*. КНУБА, 2015. Вип. 55. С. 258–263.
8. Лучкова В.И. История китайского города. Градостроительство, архитектура, садово-парковое искусство: монография. Хабаровск: Изд. Тихоокеан.гос. ун-та, 2011. 442 с.
9. Лю Дапин, Чжен Ю., Чэн Чэн. Исследование традиционного архитектурного ландшафта Китая. Сб статей Межд. науч.-практ. конф. «Новые идеи нового века». Ч.1.Хабаровск, 2011.
10. Мышковский Я.И. Жилища разных эпох. М.: Стройиздат, 1975.125 с.

11. Orlenko Mykola, Ivashko Yulia, Dyomin Mykola, Dmytrenko Andrii, Chang Peng. Rational and aesthetic principles of form-making in traditional Chinese architecture as the basis of restoration activities. *International Journal of conservation science*. 2020. Vol. 11. Issue 2. P. 499–512.
12. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. Епохи та міста : монографія. Київ : Логос, 2019. 264 с.
13. Саваренская Т.В. История градостроительного искусства. Рабовладельческий и феодальный периоды. М.: Стройиздат, 1984. 376 с.
14. Sadowski L. Harbin. The Center of Civilisation at the Northern Part of Manchukouo. Poland-China: Art and Cultural Heritage. Beijing, 2013. С.156–164.
15. Хань Линь Фей. Пекин: градостроительное развитие и недавние трансформации. *ПРОЕКТiINTERNATIONAL*. 2009. № 21. С. 16–29.
16. Chung-Sheng Chao. Aspects of Traditional Chinese Houses and Gardens. A thesis submitted in fulfillment of the requirements for degree of doctor of philosophy. University of Sydney, 1989. 430 p.
17. Шевченко М.Ю. Истоки формообразования пространственных стереотипов в архитектуре Китая эпохи Чжоу (XI–III вв. до н.э., среднее и нижнее течение реки Хуанхе): дисс. на соиск. уч. ст. к. арх.. М.: МАрХИ. 2006. 241 с.
18. Yulia Ivashko, Tetiana Kuzmenko, Li Shuan, Chang Peng. The influence of natural environment on the transformation of architectural style. *Landscape architecture and art*. 2019. № 15. P. 98–105. – DOI: 10.22616/j.landarchart.2019. 15.11.
19. Ke Huanzhang. Low density residences and Beijing Urban spatial layout development. *Architectural technology*. 2004. P. 2–3.
20. Wang Chaolu. Fifty Old Constructions in Qingdao. Qingdao Publishing House. 2008. 114 p.

к.арх., доцент **Кузьменко Т.Ю.**, к.т.н., доцент **Дмитренко А.Ю.**,
 Национальный университет «Полтавская политехника имени
 Юрия Кондратюка», г. Полтава

ТРАДИЦИОННЫЕ ТИПЫ ЖИЛИЩА КИТАЯ: ЭВОЛЮЦИЯ И РАЗНООБРАЗИЕ

В статье рассмотрена эволюция и разнообразие традиционного китайского жилища, которые обусловлены многонациональным составом населения и историко-социальными и природными условиями разных частей страны. Большое влияние на формирование жилища имел также и характерный для Китая синкретизм; конфуцианство сформировало формы структуры семьи и нормы поведения, а даосские принципы и буддийские правила – систему взаимодействия с миром. Наиболее распространенным типом жилища является сыхэюань, который базируется на китайской традиции и философии. Этот термин является ключевым для создания какого-либо ансамбля независимо от иерархии и размещения поселения.

Ключевые слова: сыхэюань; общинные дома; грунтовое жилище - яодун; башенный комплекс; бамбуковый дом на сваях; U-образное жилище; клановые дома тулоу; хутуны.

PhD, Associate Professor **Tetiana Kuzmenko**,
PhD, Associate Professor **Andrii Dmytrenko**,
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava

CHINA’S TRADITIONAL HOUSING TYPES: EVOLUTION AND DIVERSITY

The article examines the evolution and diversity of traditional Chinese dwellings, which are due to the multinational composition of the population and the natural conditions of different parts of the country.

The syncretism characteristic of China also had a great influence on the formation of the dwelling. Confucianism formed the forms of family structure and norms of behavior, and Taoist principles and Buddhist rules – interaction with the world.

The most common type of dwelling is the siheyuan, which is based on Chinese tradition and philosophy. This term is the key to creating an ensemble, regardless of the hierarchy and location of the settlement. The country has a very large variety of landscape and climatic territories, a rich historical heritage, a huge number of nationalities, which in interrelation have formed an equally rich historical typology of residential buildings. However, China has its own special differences that played a crucial role shaping the typology of housing. These are, first of all, inviolable forms of family structure and norms of behavior based on centuries-old dogmas of Confucianism, developed by the Taoist principles of interaction with the Buddhist worldview.

In general, in different regions of China there were various modifications of the traditional type of house Siheyuan, which is certainly due to the peculiarities of climatic, economic and social conditions. The peculiarities of Chinese architecture have made the concept of siheyuan key in creating any ensemble in settlement. All buildings are subject to the rules of siheyuan (si – the four corners of the world, he – the environment, yuan – the garden, in this case, the garden with the yard). Its essence is that any complex is created around the yard, if there are several, then the main yard.

All buildings are strictly symmetrical along the longitudinal axis.

Key words: siheyuan; community houses; ground dwelling - yaodong; tower complex; bamboo house on stilts; U-shared dwelling; clan of house tulou; hutongs.

REFERENCES

1. Artemeva A.A. Modern v arhitekture dalnevostochnyih gorodov: avtoref. ...kand. iskusstvov.: 18.00.01. Habarovsk, 2007. 28 s. {in Russian}.
2. Gu Chaolin, Yuan Xiaohui and Guo Jing. China's master planning system in transition: case study of Beijing, 46th ISOCARP Congress 2010. 25 p. http://www.isocarp.net/Data/case_studies/1657.pdf {in English}.
3. Dyomin M., Chernyshev D., Dmytrenko A., Kuzmenko T., Chang P. A breakthrough in landscape design: from traditional garden of ancient despots to the avant-garde "garden of Cubism". Landscape Architecture and Art. 2020. Vol. 16, No.16. P. 70 – 79. – DOI: 10.22616/j.landarchart.2020. {in English}.
4. Ivashko Yu., Shuan Li. Modern Zapadnoy Evropyi, Ukrainyi i Kitaya: puti transformatsii i implementatsii : monografiya. Kiev : Feniks, 2015. 152 s. {in Russian}.
5. Kim A. A. Zapadnoevropeyskie vliyaniya v arhitekture zhilyih zdaniy Kitaya kontsa XIX – pervoy polovinyi XX v. (na primere provintsii Guadun): avtoref...kand. arhit.: 05.23.20. Habarovsk, 2020. 31 s. {in Russian}.
6. Li Shuan. Spetsificheskie osobennosti arhitekturyi Kitaya (nachalo XX v.). Suchasni problemi arhitekturi ta mistobuduvannya. KNUBA, 2014. Vip. 37. S. 132–139. {in Russian}.
7. Li Shuan. Vliyanie Yaponii na nastroyk u gorodov Kitaya v pervoy polovine XX veka. Mistobuduvannya ta teritorialne planuvannya. KNUBA, 2015. Vip. 55. S. 258–263. {in Russian}.
8. Luchkova V.Y. Ystoryia kytaiskoho horoda. Hradostroytelstvo, arkhytektura, sadovoparkovoe yskusstvo: monografiya. Khabarovsk: Yzd-vo Tykhookean. Hos. Un-ta, 2011. 442 s. {in Russian}.
9. Lyu Dapin, Chzhen Yu., Chen Chen. Issledovanie traditsionnogo arhitekturnogo landshafta Kitaya. Sb. statey Mezhd. nauch.-prakt. konf. «Novyie idei novogo veka». Ch.1.Habarovsk, 2011. {in Russian}.
10. Myishkovskiy Ya. I. Zhilisha raznyih epoh. M.: Stroyizdat, 1975.125 s. {in Russian}.
11. Orlenko Mykola, Ivashko Yulia, Dyomin Mykola, Dmytrenko Andrii, Chang Peng. Rational and aesthetic principles of form-making in traditional Chinese architecture as the basis of restoration activities. International Journal of conservation science.2020. Vol. 11. Issue 2. P. 499–512. {in English}.
12. Pleshkanovska A.M., Savchenko O.D. Epokhy ta mista : monografiia. Kyiv : Lohos, 2019. 264 s. {in Ukrainian}.
13. Savarenskaya T.V. Istoriya gradostroitelnogo iskusstva. Rabovladelcheskiy i feodalnyiy periodyi. M.: Stroyizdat, 1984. 376 s. {in Russian}.
14. Sadowski L. Harbin. The Center of Civilisation at the Northern Part of Manchukouo. Poland-China: Art and Cultural Heritage. Beijing, 2013. C.156–164. {in English}.
15. Khan Lyn Fei. Pekyn: hradostroytelnoe razvytye y nedavnye transformatsyy. PROEKTiINTERNATIONAL. 2009. № 21. S. 16–29. {in Russian}.
16. Chung-Sheng Chao. Aspects of Traditional Chinese Houses and Gardens. A thesis submitted in fulfillment of the requirements for degree of doctor of philosophy. University of Sydney, 1989.430 p. {in English}.
17. Shevchenko M. Yu. Istoki formoobrazovaniya prostranstvennyih stereotipov v arhitekture Kitaya epohi Chzhou (XI-III vv. do n.e., srednee i nizhnee techenie reki Huanhe): diss. na soisk. uch. st. k. arh.. M.: MARhI. 2006.241 c. {in Russian}.
18. Yulia Ivashko, Tetiana Kuzmenko, Li Shuan, Chang Peng. The influence of natural environment on the transformation of architectural style. Landscape architecture and art. 2019. № 15. P. 98–105. {in English}.
19. Ke Huanzhang. Low density residences and Beijing Urban spatial layout development. Architectural technology.2004. P. 2–3. {in English}.
20. Wang Chaolu. Fifty Old Constructions in Qingdao. Qingdao Publishing House. 2008. 114 p. {in English}.